

DOI: <https://doi.org/10.18524/2411-2054.2021.43.241000>

УДК 340.134

О. Р. Вайцеховська, докт. юрид. наук, доцент, доцент
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Кафедра європейського права та порівняльного правознавства
вул. Університетська, 18, Чернівці, 58000, Україна
e-mail: o.vaytsehovska@chnu.edu.ua
ORCID: 0000-0002-2313-033X

МІЖНАРОДНІ ДОГОВОРИ ЯК ДЖЕРЕЛО МІЖНАРОДНОГО ФІНАНСОВОГО ПРАВА

Стаття присвячена правовому аналізу міжнародної договірної правотворчості у сфері фінансів. Розглянуто роль міжнародних договорів з фінансових питань у формуванні міжнародного фінансового правопорядку. Проведено класифікацію міжнародних договорів, які прямо чи опосередковано спрямовані на регулювання фінансових відносин, за такими критеріями класифікації як: 1) предмет правового регулювання; 2) правовий статус суб'єктів, між якими укладаються міжнародні договори; 3) кількість суб'єктів. Проаналізовано зміст статутів міжнародних фінансових організацій, норми яких відіграють фундаментальне значення для нормативно-правової складової міжнародного фінансового правопорядку.

Визначено, що за характером функцій та кількістю суб'єктів міжнародні договори з фінансових питань поділяються на такі види: А) міжнародні договори, що закріплюють правові основи та єдиний порядок міждержавних відносин у тій чи іншій сфері міжнародних фінансових відносин (сфера валютних відносин, розрахункових відносин, протидія фінансуванню тероризму тощо) та слугують основою для укладення інших договорів у відповідній сфері: 1) міжнародні договори, які спрямовані на координацію держав у міжнародних фінансових відносинах (статути міжнародних фінансових організацій); 2) міжнародні договори, які мають змішану правову природу в контексті кінцевих суб'єктів, на які спрямована більшість положень договору. Такі міждержавні договори покладають на країни зобов'язання щодо виконання договору шляхом імплементації норм у національне законодавство, яке стосується фінансових відносин юридичних та фізичних осіб. Б) міжнародні договори, що містять індивідуально визначені фінансові норми (з питань фінансування, інвестицій тощо).

Ключові слова: міжнародний договір, джерело міжнародного фінансового права, статут міжнародної фінансової організації.

Постановка проблеми. В умовах зростаючої економічної глобалізації та швидкого розвитку міжнародних фінансових відносин як ніколи постає потреба в їх ефективно-правовому регулюванні за допомогою узгодженої системи міжнародно-правових фінансових норм. У силу відсутності наддержавного законодавчого органу, зазначає І. Лукашук щодо міжнародної правотворчості, в основі всіх способів створення норм є угода суб'єктів – *conventio facit legem* (угода створює право) [1, с. 103]. Координуючий характер міжнародного права зумовлює неможливість нав'язати право суверенній державі, тому джерелом обов'язкової сили для міжнародної норми є угода держав та її загальна визначеність, що насамперед означає її загальну придатність для держав з різними національними інтересами [2, с. 98]. Угода між державами є важливим результатом міжнародного співробітництва, за допомогою якого досягається компроміс національних інтересів держав у тій чи іншій сфері. Постійний пошук і вдосконалення міжнародно-правових форм спільної співпраці держав для оптимального можливого поєднання інтересів країн з інтересами всього міжнародного співтовариства є головною тенденцією в міжнародному співтоваристві [3, с. 88].

Міжнародна договірна правотворчість у сфері фінансів не охоплює питому вагу всього масиву існуючих міжнародних фінансових норм і, що важливо, не регулює всіх тих важливих питань, що постали перед країнами у сфері протидії системним фінансовим ризикам. Незважаючи на це, у системі джерел міжнародного фінансового права

міжнародні договори були і залишаються важливою формою закріплення міжнародно-правових фінансових норм, які найкращим чином забезпечують досягнення поставлених сторонами фінансово-економічних цілей виступають основним інструментом уніфікації національних правових фінансових норм.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика правової природи міжнародних договорів розглядалась у працях таких науковців як О. Задорожній, І. Лукашук, О. Мережко, В. Мицик, А. Мовчан та багатьох інших. Питання місця міжнародних фінансових договорів у системі джерел міжнародного фінансового права та їх класифікація в науковій літературі міжнародного права майже не висвітлювались. Окремі аспекти цієї проблеми досліджувались Л. Воловою, Л. Лазебник, Б. Остроуховим тощо.

Метою статті є правовий аналіз особливостей і місця міжнародних договорів в системі джерел міжнародного фінансового права та їх класифікація.

Виклад основного матеріалу. Міжнародний договір як джерело міжнародного права впродовж останніх двохсот років є важливим регулятором міжнародних відносин. Таку вагому роль він набув унаслідок інтенсивного розвитку багатосторонньої дипломатії, в силу чого постала необхідність урегулювати міждержавні відносини не тільки на двосторонньому рівні. Серед низки переваг міжнародного договору як джерела міжнародного права найбільш важливе те, що він чітко виражає висловлену згоду держав, яку легко встановити, має чітке зовнішнє вираження [5, с. 40], форма викладу дає можливість здійснювати чіткий контроль за виконанням, а процедура укладення міжнародного договору відносно проста [6, с. 113–114].

Створення міжнародно-правових фінансових норм шляхом укладення міжнародних договорів є формою реалізації суверенних прав держав, яка найбільш повно відповідає потребам системи міжнародних фінансових відносин [7, с. 47]. Для міжнародного фінансового права «у зв'язку зі специфікою фінансових відносин між державами, – зазначає Л. Волова, – було мало розроблено зобов'язуючих міжнародно-правових актів, що їх регулюють...» [8, с. 50].

Аналіз змісту міжнародних договорів, які прямо чи опосередковано спрямовані на регулювання фінансових відносин, дає підстави для їх класифікації на види за різними критеріями класифікації. Залежно від того, наскільки предмет правового регулювання міжнародного договору стосується фінансової сфери, вони поділяються на: 1) міжнародні договори, норми яких повністю присвячені фінансовим питанням (наприклад, статuti міжнародних фінансових організацій); 2) міжнародні договори, норми яких частково або опосередковано спрямовані на регулювання міжнародних фінансових відносин (наприклад, договори про співробітництво та взаємну допомогу між державами окрім загальнополітичних питань стосуються економічного співробітництва).

Залежно від правового статусу суб'єктів, між якими укладаються міжнародні договори, останні поділяються на: 1) міждержавні (статuti міжнародних фінансових організацій, конвенції з питань протидії відмиванню грошей, фінансуванню тероризму тощо); 2) міждержавні (про надання кредитів, про уникнення подвійного оподаткування, про економічне співробітництво тощо); 3) міжвідомчі (про економічне співробітництво між міністерствами фінансів країн, про співробітництво між центральними банками країн і т. ін.).

За кількістю суб'єктів міжнародні договори поділяються на багатосторонні договори (статuti міжнародних фінансових організацій, конвенції з фінансових питань) та двосторонні (про уникнення подвійного оподаткування, про співробітництво між міністерствами фінансів двох країн та ін.). За територіальною поширеністю міжнародні договори бувають регіональні (наприклад, статут ЄБРР) та універсальні (наприклад, статут МВФ).

1. Специфікою міждержавних відносин економічного характеру є наявність у системі джерел регулювання індивідуально визначених міжнародних договорів, якими оформлюються конкретні угоди переважно між двома країнами про ті чи інші визначені зобов'язання фінансового характеру. Прикладом можуть слугувати кредитні угоди між країнами та міжнародними фінансовими організаціями, що містять умови надання

кредитних коштів і строки погашення (наприклад, Кредитна угода про Позику на розвиток підприємств між Україною та Міжнародним банком реконструкції та розвитку від 11.07.1996 р.).

Залежно від характеру функцій, які виконують міжнародні договори з валютних питань, Л. Волова виділяє: 1) договори, що закріплюють основи та загальні принципи валютних відносин (загальнонормативні договори). Вони встановлюють єдиний порядок здійснення валютних відносин даними державами, слугують основою для укладення інших таких договорів; 2) договори, що містять індивідуально визначені валютні норми, які розраховані на їх безпосереднє застосування на практиці. Мета таких угод полягає в тому, щоб створити сприятливі умови для здійснення валютних операцій. У зв'язку з цим зобов'язання, що в них містяться, індивідуалізуються відповідно до тих цілей, які суб'єкти планують досягти за допомогою цих операцій [8, с. 45].

Така класифікація міжнародних договорів з валютних питань абсолютно придатна до всієї системи міжнародних договорів міжнародного фінансового правопорядку. Отже, за характером функцій та широтою суб'єктного спектра міжнародні договори з фінансових питань поділяються на такі види.

1. Міжнародні договори, що закріплюють правові основи та єдиний порядок міждержавних відносин у тій чи іншій сфері міжнародних фінансових відносин (сфера валютних відносин, розрахункових відносин, протидія фінансуванню тероризму тощо) та слугують основою для укладення інших договорів у відповідній сфері. До них належать міжнародні конвенції з фінансових питань і статuti міжнародних фінансових організацій.

Вказана група міжнародних договорів за кінцевою суб'єктною спрямованістю поділяється на дві підгрупи:

– міжнародні договори, які спрямовані на координацію держав у міжнародних фінансових відносинах (статuti міжнародних фінансових організацій);

– міжнародні договори, які мають змішану правову природу в контексті кінцевих суб'єктів, на які спрямовані більшість положень договору. Такі міждержавні договори покладають на країни зобов'язання щодо виконання договору шляхом імплементації норм у національне законодавство, яке стосується фінансових відносин юридичних та фізичних осіб.

Б. Остроухов зазначає, що прийняття державою зобов'язань на підставі міжнародного договору зумовлює необхідність вносити зміни до національного законодавства. Причому в одному випадку норми міжнародного договору спрямовані на зміну норм приватного права, в іншому – на зміну публічно-правової надбудови держав (наприклад, податкова сфера) [7, с. 114].

2. Міжнародні договори, що містять індивідуально визначені фінансові норми (з питань фінансування, інвестицій тощо).

Важливе значення у системі джерел міжнародного фінансового права відіграють багатосторонні міжнародні договори, яким притаманна відносна стабільність нормативно-правових положень, що забезпечує передбачуваність поведінки суб'єктів міжнародних фінансових правовідносин.

Найбільш поширеними багатосторонніми договорами виступають договори про валютні та платіжні союзи, які тісно пов'язані з регіональною економічною інтеграцією та регулюють її важливі аспекти (наприклад, Угода про створення Платіжного союзу держав-учасниць Співдружності Незалежних Держав від 1994 р.).

Правовому регулюванню фінансових відносин присвячені міжнародні договори, що укладені в рамках Організації економічного співробітництва і розвитку. Наприклад, Угода про основні умови експортних кредитів, що користуються державною підтримкою від 1978 року, Багатостороння конвенція про реалізацію заходів запобігання розмиванню податкової бази, що пов'язані з податковими договорами, і виведення прибутку з-під оподаткування («Конвенція MLI») та інші.

Окремий блок міжнародно-правових норм, спрямованих на протидію міжнародної спільноти відмиванню грошей, корупції та фінансуванню тероризму, складають

Міжнародна конвенція про боротьбу з фінансуванням тероризму від 1999 р., Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності від 2000 р., Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції від 2003 р.

Серед міжнародних договорів, які мають змішану правову природу щодо кінцевих суб'єктів, на які спрямована їхня дія, у сфері розрахункових правовідносин належать Женевська конвенція, що запроваджує Уніфікований закон про переказні векселі та прості векселі від 1930 р., Женевська конвенція про одноманітний закон про чеки від 1931 р., Конвенція ООН про незалежні гарантії та резервні акредитиви від 1995 р. тощо. Конвенції уніфікували міжнародну практику у сфері розрахункових відносин і внутрішні правові режими держав-учасниць конвенцій. Їх дуалістична юридична природа, зазначає Л. Волова, полягає в тому, що вони закріплюють міжнародно-правові зобов'язання держав у сфері кредитних і розрахункових відносин (тут відображається публічний елемент), а з іншого боку, в кінцевому рахунку регулюють відносини між приватними суб'єктами з різних держав (приватний аспект), що стосуються їхніх розрахунків в іноземній валюті з іноземними партнерами [8, с. 46].

Важливе місце у нормативно-правовій складовій міжнародного фінансового правопорядку відіграють установчі договори (статuti) міжнародних фінансових організацій, які у класифікаційній системі належать до універсальних міжнародних договорів. Норми статутних угод міжнародних фінансових організацій займають базисне положення в системі міжнародного фінансового права. Бреттон-Вудські угоди 1944 року визначили та юридично закріпили фундаментальні положення міжнародного фінансового права, а також заснували ядро сучасної інституційно-суб'єктної складової міжнародного фінансового правопорядку – Міжнародний валютний фонд і Міжнародний банк реконструкції та розвитку. На основі статутних договорів названих міжнародних організацій створений правовий валютно-фінансовий механізм забезпечення стабільних міждержавних зв'язків у розрахунково-кредитній сфері.

Статті Угоди Міжнародного валютного фонду (прийняті 22.07.1944 р., набули чинності 25.12.1945 р.) за своїм змістом і важливістю є по суті не тільки «конституцією» міжнародного валютного права, але й важливим нормативно-правовим джерелом для інших інститутів міжнародного фінансового права.

Окрім МВФ, діяльність у напрямку підтримки національних економік держав-членів здійснюють п'ять міжнародних фінансових організацій, що входять до Групи Світового банку і представляють собою інтеграційну структуру, пов'язану спільними цілями. Статутними цілями Міжнародного банку реконструкції та розвитку, Міжнародної асоціації розвитку, Міжнародної фінансової корпорації, Багатосторонньої агенції з гарантій інвестицій, Міжнародного центру по врегулюванню інвестиційних спорів є: надання допомоги в реконструкції та розвитку територій країн-членів шляхом сприяння капіталовкладень (МБРР), сприяння приватним іноземним інвестиціям шляхом надання гарантій (МБРР) та інвестування (повного чи часткового) приватних підприємств (МБРР, МФК, МАР), сприяння перспективному збалансованому зростанню міжнародної торгівлі та підтримка рівноваги платіжних балансів шляхом стимулювання міжнародних інвестицій (МБРР), стимулювання потоку інвестицій у виробничих цілях між країнами-членами (БАГІ), забезпечення вирішення інвестиційних спорів між країнами-членами через примирення і арбітраж (МЦВІС).

Регіональні джерела міжнародного фінансового права становлять правову основу співробітництва з фінансових питань між країнами певного регіону, а також між країнами і регіональними міжнародними фінансовими організаціями. Регулятивно-предметне спрямування регіональних міжнародних договорів переважно аналогічне універсальним міжнародним договорам. До таких регіональних багатосторонніх договорів з фінансових питань належать:

1) регіональні багатосторонні конвенції (наприклад, Конвенція Ради Європи «Про відмивання, виявлення, вилучення та конфіскацію доходів від злочинної діяльності» від 1990 року, Європейська рамкова конвенція про транскордонне співробітництво між

територіальними общинами або властями від 1980 року, Європейська конвенція про боротьбу з тероризмом від 1977 р., Конвенція Ради Європи про запобігання тероризму від 2005 р.);

2) статuti регіональних міжнародних фінансових організацій (наприклад, Угода про створення Африканського банку розвитку від 1963 року, Угода про створення Латиноамериканського банку розвитку від 1970 року та інші);

3) установчі договори ЄС, які містять правові положення з фінансових питань (наприклад, розділ VIII частини III Економічна та монетарна політика, розділ II частини VI Інституційні та фінансові положення Консолідованої версії Договору про Європейський Союз [190] тощо).

Незважаючи на те, що на сучасному етапі в міжнародному фінансовому правопорядку спостерігається зміщення курсу розвитку в бік багатостороннього правового регулювання внаслідок глобалізації та транснаціоналізації міжнародних фінансових відносин, двостороннє регулювання в зазначеній сфері досі залишається суттєвим. У міжнародному фінансовому правопорядку сьогодні спостерігається поєднання багатосторонньої та двосторонньої форм співробітництва. Поєднання таких форм і надалі буде продовжуватись, оскільки, як зазначає Л. Волова, витіснення одного з них неможливе в силу виконання ними різних завдань: багатосторонні договори, як правило, встановлюють основи співробітництва і є «рамковими» щодо двосторонніх, яким держави надають перевагу, оскільки вони більш детально регулюють фінансові відносини, більш індивідуальні та чіткіше відображають специфіку відносин між двома державами [8, с. 47].

Як правило, предметом регулювання двосторонніх міждержавних угод виступають такі міжнародні фінансові відносини, що виникають переважно у процесі економічного співробітництва між ними. Здебільшого це розрахунки по зовнішній торгівлі, механізми здійснення валютного контролю, порядок надання фінансової допомоги та позик тощо. Двосторонні міжнародні договори фінансового характеру залежно від предмета регулювання поділяються на групи міжнародних договорів, спрямованих на правове регулювання таких відносин, як платіжно-розрахункові, податкові, валютні, кредитні та інші. В залежності від кола суб'єктів, на які поширюються двосторонні міжнародні договори з фінансових питань, вони поділяються на такі види.

1. Загальнонормативні двосторонні міжнародні договори з фінансових питань. До цієї групи належать: угоди, що регулюють двостороннє фінансове співробітництво (наприклад, Угода між Урядом України і Урядом Сполучених Штатів Америки про сприяння капіталовкладенням від 1992 р., Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Королівства Норвегія про технічне та фінансове співробітництво від 2016 р.), які закріплюють правові норми і процедури для підтримки та спрощення різного роду проектів і програм між двома країнами. Також до названого виду належить цілий масив двосторонніх угод про уникнення подвійного оподаткування (наприклад, Конвенція між Урядом України і Урядом Французької Республіки про уникнення подвійного оподаткування та запобігання податкових ухилень стосовно податків на доходи і майно від 1997 р. та інші).

2. Міжнародні двосторонні договори індивідуально визначеного характеру, які можуть укладатись як між державами, так і між державами та міжнародними фінансовими організаціями універсального і регіонального характеру. Прикладами двосторонніх фінансових договорів між державами індивідуально визначеного характеру є угоди про позики та фінансову допомогу (наприклад, Угода про позику між Україною та Експортно-імпортерним банком Японії щодо надання експортного кредиту від 1995 р.) тощо.

Найпоширенішими за чисельністю двосторонніми фінансовими договорами індивідуально визначеного характеру є договори між державами та міжнародними фінансовими організаціями. Серед міжнародних угод міжнародних фінансових організацій Групи Світового банку найпоширенішими є кредитні договори, які залежно від мети кредитування поділяються на кредитно-програмні договори і кредитно-проектні договори. Їх особливість полягає в тому, що вони підписуються одночасно з іншою угодою

(приміром, угода про цільове використання коштів). Так, у кредитно-проектній угоді між МБРР і Китаєм від 2006 року зазначається, що угода набирає чинності за умови виконання відповідної угоди, укладеної між Китаєм і кредитним фондом ЄС.

Наступним видом міжнародних договорів є гарантійні угоди, за якими МБРР виступає гарантом щодо розміщення іноземних інвестицій на території держави-члена. Умовою укладення таких гарантійних угод може бути наявність відповідної кредитно-проектної угоди. Гарантійні угоди, зокрема Міжнародної фінансової корпорації, можуть укладатись з країнами-членами та з приватними інвесторами країн-членів МФК.

Міжнародні організації групи Світового банку також укладають угоди про надання фінансової допомоги (наприклад, угода про надання фінансової допомоги між МАР та Албанією від 2006 року), угоди про надання грантів (приміром, угода про надання гранту між МАР і Киргизією від 2003 року), угоди про надання технічної допомоги.

В контексті розгляду міжнародних договорів за участю міжнародних фінансових організацій важливим є виконання сторонами міжнародних договорів своїх обов'язків. Питання щодо виконання міжнародного договору можна і треба ставити, якщо він укладений «фізично» та існує «матеріально» на зразок розглянутих вище договорів міжнародних організацій Групи Світового банку. Але в даному контексті нетиповими, на відміну від вказаних угод, є відносини щодо фінансування Міжнародним валютним фондом країн-членів.

Аналіз відносин фінансування за участю МВФ свідчить про те, що умови отримання, використання та погашення коштів, виділених Фондом країнам-членам у рамках тієї чи іншої програми, не оформлюються міжнародними кредитними договорами на зразок розглянутих вище. Більше того, вони за своїм порядком проведення не являються позикою, оскільки має місце обмін валюти країни, що просить фінансової допомоги, на конвертовану валюту іншої держави на умовах зворотнього обміну через певний час. Механізми фінансування МВФ: 1) ні формально, ні структурно не належать до системи міжнародних договорів, а виступають особливим правовим механізмом у формі односторонніх рішень щодо надання фінансування країні-члену; 2) за змістом домовленостей не належать до кредитних договорів, а є купівлею-продажем відповідної валюти, хоча за функціональним призначенням подібні на кредитні договори (більш розлоге обґрунтування правової характеристики механізмів фінансування МВФ [9, с. 182–189]).

Наступним нормативно-правовим блоком двосторонніх джерел міжнародного фінансового права є договори міжнародних регіональних фінансових організацій з країнами-членами. Оскільки види двосторонніх міжнародних угод різних міжнародних регіональних організацій є схожими, розглянемо їх особливості на прикладі договірної практики Азійського банку розвитку (далі АзБР). Основну кількість міжнародних договорів АзБР складають кредитні договори (кредитно-проектні й кредитно-програмні). Кредитно-програмні договори з країнами-членами спрямовані на проведення конкретних реформ. Наприклад, кредитно-програмна угода між АзБР і Пакистаном від 2005 року закріплює умови та строки кредиту, графік виплати відсотків за кредитом, заходи щодо виконання реформи державної служби та містить короткий опис реформи.

Окремий вид міжнародних договорів АзБР складають угоди про технічну допомогу, яка полягає у попередній проектній технічній допомозі, консультаціях, операційній технічній допомозі. Дана допомога є допоміжним джерелом фінансування і надається країнам-членам АзБР у формі кредиту чи дотацій. Угоди про технічну допомогу на практиці підписуються паралельно з відповідними проектними договорами (приміром, Угода про надання технічної допомоги між АзБР і Пакистаном від 2006 року), і їх правове регулювання здійснюється відповідними міжнародними договорами, а також правилами кредитування спеціальних операцій.

Наступну групу угод АзБР складають проектні та програмні угоди, які за своїм змістом є додатками до кредитно-проектних та кредитно-програмних угод, проте підписуються вони у формі окремих міжнародних договорів. У таких угодах зазначаються

конкретні організаційно-правові заходи для виконавців проектів стосовно їх реалізації (наприклад, проектна угода між АзБР і Міністерством фінансів Бутану від 2007 року).

Гарантійні договори становлять ще одну групу міжнародних договорів за участю АзБР. Вони містять гарантії, які отримує АзБР від держави-члена щодо виконання третьою стороною договірних зобов'язань по кредиту від АзБР. Приміром, у гарантійній угоді між Папуа Нова Гвінея і АзБР від 2005 року, яка укладена на виконання відповідної кредитно-проектної угоди, поручителем виступає група країн – Папуа Нова Гвінея, Кірибаті, Вануату та Самоа.

Окрему групу договорів АзБР складають міжнародні договори щодо надання гранту, у яких визначаються обсяг і зміст заходів, спрямованих на виконання проекту, що підлягають фінансуванню. Наприклад, угода стосовно надання гранту між Афганістаном та АзБР від 2005 року містить опис проекту, установу-виконавця проекту в особі міністерства Афганістану та перелік заходів, спрямованих на виконання проекту. В інших випадках сторонами угод можуть виступати міжнародні організації. Наприклад, угода щодо надання гранту між АзБР і Всесвітньою організацією здоров'я від 2006 року укладена з метою запобігання та боротьби з грипом в Азії.

Угоди АзБР про надання фінансової допомоги передбачають фінансування у формі кредитів і дотацій. Їхня структура за своїми ознаками подібна на дотаційні угоди. Приміром, Угода про фінансування між Таджикистаном і АзБР від 2007 року містить опис проекту, заходи щодо його виконання й інше.

Слід зазначити, що такі види міжнародних договорів в більшості притаманні й іншим регіональним міжнародним фінансовим організаціям.

Висновки і пропозиції. У системі джерел міжнародного фінансового права міжнародні договори були і залишаються важливою формою закріплення міжнародно-правових фінансових норм, які найкраще забезпечують досягнення поставлених сторонами фінансово-економічних цілей та сприяють уніфікації національних систем фінансового права країн.

Договірна діяльність міжнародних фінансових організацій універсального та регіонального рівнів створює масштабну «мережу» індивідуально визначених фінансово-правових договірних зв'язків міжнародних фінансових організацій з країнами світу, які об'єднані спільною метою – сприяння фінансово-економічному зростанню країн, і взаємопов'язані між собою в силу функціонально-організаційних зв'язків міжнародних фінансових організацій.

За характером функцій та широтою суб'єктного спектра міжнародні договори з фінансових питань поділяються на: А) міжнародні договори, що закріплюють правові основи та єдиний порядок міждержавних відносин у тій чи іншій сфері міжнародних фінансових відносин (сфера валютних відносин, розрахункових відносин, протидія фінансуванню тероризму тощо) та слугують основою для укладення інших договорів у відповідній сфері. Даний вид міжнародних договорів охоплює: 1) міжнародні договори, які спрямовані на координацію держав у міжнародних фінансових відносинах (статуту міжнародних фінансових організацій); 2) міжнародні договори, які мають змішану правову природу в контексті кінцевих суб'єктів, на які спрямована більшість положень договору. Такі міждержавні договори покладають на країни зобов'язання щодо виконання договору шляхом імплементації норм у національне законодавство, яке стосується фінансових відносин юридичних та фізичних осіб. Б) міжнародні договори, що містять індивідуально визначені фінансові норми (з питань фінансування, інвестицій тощо).

У системі міжнародних фінансових правовідносин особливу правову природу мають механізми фінансування Міжнародного валютного фонду, які з технічних та юридичних підстав не належать до кредитно-договірних правовідносин, проте в силу їх економічного змісту, кінцевого результату та функцій можуть розглядатись як «функціональний еквівалент кредитів».

Список використаної літератури

---

1. Лукашук И. И. Международное право. Общая часть: учеб. для студентов юрид. фак. и вузов. Изд. 3-е, перераб. и доп. Москва: Волтерс Клувер, 2005. 432 с.
2. Евинтов В. И. Международное сообщество и правопорядок. Анализ современных концепций / отв. ред. Михайловский Н. К. Киев: Наук. думка, 1990. 128 с.
3. Мовчан А. П. Международный правопорядок. Москва: Междунар. отнош., 1996. 102 с.
4. Керимов Д. А. Потребность, интерес и право (к вопросу об объективном и субъективном в праве). *Правоведение*. 1971. № 4. С. 95–103.
5. Мережко О. О. Право міжнародних договорів: сучасні проблеми теорії та практики: монографія. Київ: Таксон, 2002. 344 с.
6. Буткевич В. Г., Мицик В. В., Задорожний О. В. Міжнародне право. Основи теорії: підручник / за ред. В. Г. Буткевича. Київ: Либідь, 2002. 608 с.
7. Остроухов Б. А. Суверенитет государств в международном финансовом праве (проблемы реализации суверенных прав и международного правосудия): дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.10 / Всероссийская академия внешней торговли Министерства экономического развития России. Москва, 2011. 230 с.
8. Волова Л. И. Международное финансовое и международное инвестиционное право в системе общего международного права: учеб. пособие. Москва: Юрлитинформ, 2014. 184 с.
9. Вайцеховська О. Р. Міжнародний фінансовий правопорядок: теоретичні засади та сучасний стан розвитку: монографія. Чернівці: Друк Арт, 2019. 560 с.

References:

---

1. Lukashuk I. I. (2005). *Mezhdunarodnoe pravo. Obshhaja chast'*: ucheb. dlja studentov jurid. fak. i vuzov. Issue 3. Moskva: Volters Kluver [in Russian].
2. Evintov V. I. (1990). *Mezhdunarodnoe soobshhestvo i pravoporjadok. Analiz sovremennyh koncepcij*. N. K. Mihajlovskij (Ed.). Kiev: Nauk. Dumka [in Ukrainian].
3. Movchan A. P. (1996). *Mezhdunarodnyj pravoporjadok*. Moskva: Mezhdunar. otnosh. [in Russian].
4. Kerimov D. A. (1971). *Potrebnost', interes i pravo (k voprosu ob ob'ektivnom i sub'ektivnom v prave)*. *Pravovedenie*. Vol. 4, 95–103 [in Russian].
5. Merezko O. O. (2002). *Pravo mizhnarodnykh dohovoriv: suchasni problemy teorii ta praktyku: monohrafiia*. Kyiv: Takson [in Ukrainian].
6. Butkevych V. H., Mytsyk V. V., Zadorozhnii O. V. (2002). *Mizhnarodne pravo. Osnovy teorii: pidruchnyk*. Kyiv: Lybid [in Ukrainian].
7. Ostrouhov B. A. (2011). *Suverenitet gosudarstv v mezhdunarodnom finansovom prave (problemy realizacii suverennyh prav i mezhdunarodnogo ravojudija)*: Candidate's thesis: 12.00.10 / Vserossijsk. akademija vneshnej trgovli Ministerstva jekonomicheskogo razvitija Rossii. Moskva [in Russian].
8. Volova L. I. (2014). *Mezhdunarodnoe finansovoe i mezhdunarodnoe investicionnoe pravo v sisteme obshhego mezhdunarodnogo prava: ucheb. posobie*. Moskva: Jurlitinform [in Russian].
9. Vaitsekhovska O. R. (2019). *Mizhnarodnyi finansovyj pravoporjadok: teoretychni zasady ta suchasnyi stan rozvytku: monohrafiia*. Chernivtsi: Druk Art [in Ukrainian].

Стаття надійшла 22.08. 2021 р.

О. Р. Вайцеховская, докт. юрид. наук, доцент, доцент
Черновицкий национальный университет имени Юрия Федьковича
Кафедра европейского права и сравнительного правоведения
ул. Университетская, 18, Черновцы, 58000, Украина
e-mail: o.vaytsehovska@chnu.edu.ua
ORCID: 0000-0002-2313-033X

МЕЖДУНАРОДНЫЕ ДОГОВОРЫ КАК ИСТОЧНИК МЕЖДУНАРОДНОГО ФИНАНСОВОГО ПРАВА

Резюме

Статья посвящена правовому анализу международному договорному правотворчеству в сфере финансов. Рассмотрена роль международных договоров по финансовым вопросам в формировании международного финансового правопорядка. Проведена классификация международных договоров, прямо или косвенно направленных на регулирование финансовых отношений, по таким критериям классификации как: 1) предмет правового регулирования; 2) правовой статус субъектов, между которыми заключаются международные договоры; 3) количество субъектов. Проанализировано содержание уставов международных финансовых организаций, нормы которых играют фундаментальное значение для нормативно-правовой составляющей международного финансового правопорядка.

Определено, что по характеру функций и количеству субъектов международные договоры по финансовым вопросам подразделяются на следующие виды: А) международные договоры, закрепляющие правовые основы и единый порядок межгосударственных отношений в той или иной сфере международных финансовых отношений (сфера валютных отношений, расчетных отношений, противодействие финансированию терроризма и т.д.) и служат основой для заключения других договоров в соответствующей сфере: 1) международные договоры, направленные на координацию государств в международных финансовых отношениях (уставы международных финансовых организаций); 2) международные договоры, которые имеют смешанную правовую природу в контексте конечных субъектов, на которые направлено большинство положений договора. Такие межгосударственные договоры возлагают на государства обязательства по выполнению договора путем имплементации норм в национальное законодательство, касающееся финансовых отношений юридических и физических лиц. Б) международные договоры, содержащие индивидуально-определенные финансовые нормы (по вопросам финансирования, инвестиций и т.д.).

Ключевые слова: международный договор, источник международного финансового права, устав международной финансовой организации.

O. R. Vaitsekhovska, Doctor in Law, Associate Professor
Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University
Department of European and Comparative Law
St. Universitetskaya, 18, Chernivtsi, 58000, Ukraine
e-mail: o.vaytsehovska@chnu.edu.ua
ORCID: 0000–0002–2313–033X

INTERNATIONAL AGREEMENTS AS A SOURCE OF INTERNATIONAL FINANCIAL LAW

Summary

The article under studies is a legal analysis of the international contractual lawmaking in the field of finance. It lays particular emphasis on the role of international financial agreements in forming the international financial order enforcement. The article contains a classification of international agreements, which directly or indirectly aim at regulating financial relations according to the following criteria: 1) the subject of legal regulations; 2) the legal status of the parties that conclude an international agreement; 3) the number of the parties in an international agreement. In addition, the paper under discussion analyzes the contents of the statutes of certain international financial organizations, whose norms play a significant role for the legal-normative constituent of the international financial order enforcement.

The research indicates that in compliance with the nature of the irfunctions and the number of the parties, international financial agreements are divided into: A) the international agreements, which set up the legal basics and a single procedure of the inter-state relations in a certain field of activities of the international financial relations (the fields of currency relations, settlement relations, countering terrorism financing, etc.) and serves as a basis for concluding other agreements in a respective area: 1) the international agreements that aim at coordinating states in the international financial relations (statutes of the international financial organizations); 2) the international agreements that have a mixed legal nature in the context of the ultimate legal entities, to which most of the provisions of the agreement are directed. Such inter-state agreements make the states fulfil their obligations by implementing the international norms into their national legislations, which concern the financial relations between legal and juridical persons. B) The international agreements, which contain individually determined financial norms (on the issues of financing, investing, etc.).

Keywords: international agreement, sources of international financial law, statute of an international financial organization.